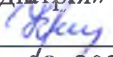

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет
Кафедра патологічної анатомії та судової медицини
Кафедра філософії та суспільних наук

«УЗГОДЖЕНО»

Гарант освітньо-професійної програми

«Педіатрія»

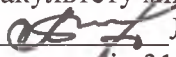
 Тетяна КРЮЧКО

«31»_08_2022 року

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова вченої ради

факультету міжнародного

 Лілія БУРЯ

Протокол від 31.08.2022 №1

СИЛАБУС

Судова медицина. Медичне право України.

Обов'язкова навчальна дисципліна

рівень вищої освіти

другий (магістерський) рівень вищої освіти

галузь знань
спеціальність

22 «Охорона здоров'я»

228 «Педіатрія»

кваліфікація освітня

магістр педіатрії

кваліфікація професійна
освітньо-професійна програма
форма навчання

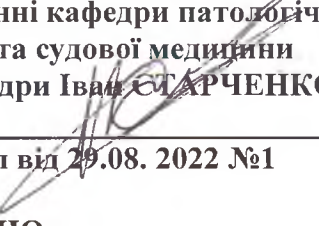
Лікар
«Педіатрія»
денна

курс(и) та семестр(и) вивчення навчальної
дисципліни

IV курс 7,8 семестр

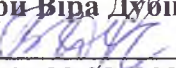
«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри патологічної
анатомії та судової медицини
зав. кафедри Іван СТАРЧЕНКО

Протокол від 29.08.2022 №1

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри філософії та
суспільних наук
зав. кафедри Віра Дубініна

Протокол від 29.08.2022 №1

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	Черняк В.В., к.м.н., доцент; Біланов О.С., викладач закладу вищої освіти кафедри філософії та суспільних наук Липій Є.А., к. юр.н., старший викладач закладу вищої освіти кафедри філософії та суспільних наук
Профайл викладача (викладачів)	https://pathanatomy.pdmu.edu.ua/ https://philosophy.pdmu.edu.ua/
Контактний телефон	560893
E-mail:	patanatomy@pdmu.edu.ua philosophy@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://pathanatomy.pdmu.edu.ua/ https://philosophy.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни: Судова медицина. Медичне право України

Кількість кредитів / годин – 3,0/ 90, із них:

Лекції (год.) – 16

Практичні заняття (год.) – 34

Самостійна робота (год.) – 40

Вид контролю – ПМК (підсумковий модульний контроль)

Обсяг Модуля 1 Судова медицина:

Кількість кредитів / годин – 1,5/ 45, із них:

Лекції (год.) – 8

Практичні заняття (год.) – 22

Самостійна робота (год.) – 15

Вид контролю – ПМК (підсумковий модульний контроль)

Обсяг Модуля 2 Медичне право України:

Кількість кредитів - 1,5 / годин – 45, із них:

Лекції(год.)– 8

Практичні заняття (год.)– 12

Самостійна робота(год.)– 25

Вид контролю–ПМК (підсумковий модульний контроль)

Політика навчальної дисципліни

Шановні здобувачі освіти! Організація освітнього процесу за міждисциплінарною освітньою компонентою «Судова медицина. Медичне право України» ПДМУ

визначається системою загальних вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинною нормативною базою Полтавського державного медичного університету

<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/departement-npr/normativni-dokumenty>

та спрямована на розвиток умінь осмислено сприймати теоретичний матеріал, узагальнювати й систематизувати засвоєну інформацію, якісно усвідомлювати нові знання, вирішувати проблемні завдання, презентувати результати своєї діяльності, критично мислити,

обґрунтовувати власну думку і базується на принципах прозорості, об'єктивності, академічної доброчесності.

Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу (https://www.pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/0nrGNrEzksWWytpXV8j05INcg9wbyVjkYx9FrbEY.pdf) здобувачі вищої освіти в обов'язковому порядку повинні відвідувати лекції, практичні (лабораторні) чи семінарські заняття, а під час дистанційного навчання (відповідно до Положення про дистанційну форму навчання в Полтавському державному медичному університеті (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti>.) зустріч всіх учасників освітнього процесу відбувається в спільному електронному середовищі (синхронний/асинхронний режим).

Підготовка та участь у практичних заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни, планами практичних занять, самостійної роботи; вивчення теоретичного матеріалу.

На заняттях обов'язковим є дотримання правил роботи у групі, шанобливе ставлення до поглядів колег, налаштованість на дружню співпрацю та взаємодопомогу, роботу в команді. Вітаються прояви творчості, креативності та індивідуальний підхід. Відповідь здобувача освіти повинна демонструвати ознаки самостійності виконання поставлених завдань (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей), відсутність ознак повторюваності та плагіату, посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей та інших вимог, визначених Кодексом академічної доброчесності Полтавського державного медичного університету <https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti>.

Оцінювання результатів навчання здійснюється на принципах об'єктивності, систематичності та системності, плановості, єдності вимог, відкритості, прозорості, доступності та зрозумілості методики оцінювання, з урахуванням індивідуальних можливостей здобувачів вищої освіти («Положення про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти Полтавського державного медичного університету» https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/NMQ6RVrpAGYUkPw1JoSJJaApnMMMwbKdxQN9FC2hu.pdf

Якщо ви не згодні з результатами оцінювання, скористайтесь рекомендаціями Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/DDgFa7zhzJAcNHnKamWyKPDd1P2msJNfrEAv36Bu.pdf

У разі пропуску занять (з поважної чи неповажної причини) відпрацювання проводиться відповідно до Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті <https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti>.

Користуватися мобільним телефоном, планшетом чи іншими гаджетами дозволяється лише під час інтерактивних занять. При оцінюванні результатів навчання враховується активність під час практичних занять, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи, своєчасне якісне виконання поставлених завдань в т. ч. індивідуальних та завдань для самостійної роботи, відсутність пропусків та запізнь.

Здобувач освіти повинен дотримуватися академічної етики; бути дисциплінованим і уважним, дотримуватись правил внутрішнього розпорядку для студентів Полтавського державного медичного університету <https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti>.

Усі охочі мають змогу здобути неформальну та інформальну освіту, а отримані при цьому результати навчання можуть бути перезараховані під час навчання в Університеті відповідно до Положення про неформальну та інформальну освіту учасників освітнього процесу Полтавського державного медичного університету https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/Naj27POg8c3ZiBAbT1czec3PYWQqO6YDuB7I2qq2.pdf

Модуль 1. Судова медицина – це спеціальна медична наука, яка вивчає і розробляє певні питання медичного, біологічного та медико-криміналістичного спрямування для запитів правової практики, правосуддя та охорони здоров'я.

Модуль 2. Медичне право України вивчає суспільні відносини, пов'язані з реалізацією прав громадян на здоров'я, зокрема між громадянином і лікувально-профілактичною установою, пацієнтом і медичним працівником у сфері надання медичної допомоги.

Предметом вивчення модуля 2. Медичне право України є забезпечення отримання теоретичних знань і вироблення навиків щодо практичного застосування норм права, сприяння формуванню у студентів високого рівня правосвідомості та підвищення правової культури, а також недопущення правового нігілізму.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки)

базується на знаннях, отриманих здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти при вивченні патоморфології з особливостями дитячого віку, соціальна медицина, громадське здоров'я; патофізіологія з особливостями дитячого віку, фармакологія та інтегрується при вивченні акушерства і гінекології з гінекологією дитячого віку, педіатрією з медичною генетикою.

Необхідні знання, уміння і навички, отримані при вивченні **Судова медицина. Медичне право України** потрібні здобувачам вищої освіти при опануванні таких дисциплін як внутрішня медицина в т. ч. ендокринологія з особливостями дитячого віку, хірургія, психіатрія, наркологія з особливостями дитячого віку та в подальшій професійній діяльності. Модуль 2. Медичне право України предметно інтегрується з дисциплінами циклу загальної підготовки «Українська мова за професійним спрямуванням», «Філософія» та забезпечує подальшу соціально-правову підготовку при вивченні освітніх компонентів циклів професійної та практичної підготовки лікарів-педіатрів.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

Метою вивчення навчальної дисципліни **Судова медицина. Медичне право України** є:

- надання здобувачам вищої освіти комплексу сучасних знань медичного, біологічного та медико-криміналістичного характеру для вирішення питань, що виникають у практичній діяльності органів правосуддя та судочинства під час розслідування справ проти здоров'я та життя людини;
- формування розвитку компетенцій у галузі медичного права України, спрямованого на отримання необхідного обсягу теоретичних медико-правових знань, набуття практичних навиків у сфері охорони здоров'я, оволодіння достатнім рівнем правової культури та правової свідомості для збереження балансу взаємин між суб'єктами медичних правовідносин і отримання прав людини в сфері охорони здоров'я.

Основними завданнями вивчення дисципліни **Судова медицина. Медичне право України** є:

- вивчення процесуально-організаційних питань проведення судово-медичної експертизи;
- вивчення трупних явищ, як абсолютних ознак смерті та їх судово-медичне значення;
- вивчення опису тілесних ушкоджень, їх виду, характеру та механізму його виникнення, в тому числі для визначення ступеня тяжкості травм;
- вивчення методів дослідження речових доказів біологічного та медико-криміналістичного походження;
- отримання знань, умінь, навичок та компетентностей щодо юридичної регламентації медичної діяльності в Україні;
- вивчення конституційного регулювання прав людини у сфері охорони здоров'я в Україні;
- знання загального і спеціального законодавства у сфері охорони здоров'я;
- вивчення видів юридичної відповідальності медичних працівників за професійні правопорушення;
- знання прав й обов'язків суб'єктів медичних правовідносин (пацієнтів, медичних працівників, законних представників пацієнта тощо);

– вивчення дефектів надання медичної допомоги.

Компетентності та результати навчання згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні)

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю 228«Педіатрія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов та вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК	Компетентності
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК2	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК3	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК4	Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.
ЗК5	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
ЗК6	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК7	Здатність працювати в команді.
ЗК8	Навички міжособистісної взаємодії.
ЗК9	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК10	Здатність спілкуватись іноземною мовою. Здатність використовувати міжнародні греко-латинські терміни, скорочення і кліше у фаховому усному й писемному мовленні.
ЗК11	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК12	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
ЗК13	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
ЗК14	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК15	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові, предметні)компетентності

СК	Компетентності
СК1	Навички опитування та клінічного обстеження дітей різних вікових груп.
СК2	Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів з урахуванням вікових нормативних показників.
СК3	Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.
СК6	Здатність до визначення принципів та характеру лікування захворювань
СК7	Здатність до діагностування невідкладних станів в дорослій та дитячій популяції.
СК8	Здатність до визначення тактики надання екстреної медичної допомоги дорослим та дітям.
СК 15	Здатність до проведення експертизи працездатності.
СК 16	Здатність до ведення медичної документації.
СК 18	Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.

СК 19	Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря-педіатра, підрозділу, закладу охорони здоров'я, проведення заходів щодо забезпечення якості медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів.
СК22	Наслідкування принципів дотримання фахової та академічної доброчесності з усвідомленням відповідальності за достовірність представлених наукових результатів.

Програмні результати навчання:

ПРН2: Вміти отримувати й використовувати спеціалізовані концептуальні знання для майбутніх наукових здобутків у сфері охорони здоров'я, при проведенні досліджень, критичному осмисленні проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем.

ПРН15: Знаходити необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерел, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію в професійній діяльності. Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я.

ПРН17: Готувати річний звіт про особисту виробничу діяльність, використовуючи офіційні облікові документи, за узагальненою формою в електронній та паперовій формах; вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення (історію розвитку дитини, контрольну карту диспансерного спостереження, карту амбулаторного/стаціонарного хворого, історію хвороби, індивідуальну карту ведення вагітної, обмінну карту, історію пологів, санаторно-курортну карту, листок непрацездатності, документацію для МСЕК тощо), використовуючи стандартну технологію, на підставі нормативних документів.

ПРН23: Досліджувати обсяги та результативність діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я в динаміці та при співставленні їх з середньо статичними і кращими в сфері діяльності. Проводити відбір та використовувати уніфіковані клінічні протоколи щодо надання медичної допомоги, що розроблені на засадах доказової медицини. Приймати участь у розробці локальних протоколів надання медичної допомоги.

ПРН24: Організовувати роботу медичного персоналу в команді, підрозділі, закладі. Взаємодіяти з колегами у своєму закладі та в інших закладах охорони здоров'я, підлеглими та керівниками; організовувати взаємодію з організаціями та установами поза сектором охорони здоров'я; формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів.

ПРН25: Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.

ПРН26: Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та 12 обов'язками, підвищувати загально-освітній культурний рівень.

ПРН27: Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

ПРН28: Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклуються) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

Результати навчання для дисципліни:

По завершенню вивчення модуля 1. Судова медицина. здобувачі вищої освіти повинні:

знати: основи знань щодо сучасних можливостей судово-медичної експертизи, структуру служби та функції її підрозділів, виконання функцій судового експерта згідно процесуального законодавства за професійним спрямуванням;

вміти: встановлення факту біологічної смерті, опису трупа на місці його виявлення, опису трупних явищ, опису тілесних ушкоджень та визначення їх виду, характеру, виявлення та опису речових доказів біологічного походження (в т.ч. за макропрепаратами, вологими препаратами, муляжами, фотоілюстраціями за темами).

По завершенню вивчення модуля 2. Медичне право України здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- понятійно-категоріальний апарат у галузі медичного права;
- джерела медичного права; тенденції нормотворення державної політики у сфері охорони здоров'я;
- механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин;
- правові умови провадження окремих видів медичної практики та їх правове регулювання;
- державно-правові гарантії та механізми захисту прав людини у сфері охорони здоров'я;
- дефекти надання медичної допомоги, їх правова кваліфікація;
- види юридичної відповідальності за порушення у сфері охорони здоров'я;
- юридичну практику в галузі медичного права, в т.ч. Європейського суду з прав людини.

Уміти:

- самостійно працювати із законодавством України та міжнародними і регіональними стандартами у сфері охорони здоров'я;
- знати механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин; готувати необхідні правові документи;
- аналізувати правову природу медичної практики;
- застосовувати юридичну практику для право реалізаційної діяльності, в т.ч. правові позиції Європейського суду з прав людини;
- ефективно використовувати арсенал експертизи і механізми контролю якості медичної допомоги;
- правильно оцінювати наслідки професійної діяльності медичних і фармацевтичних працівників.

Тематичний план лекцій.

№№/зп	Назва теми
Модуль 1. Судова медицина	
1.	Процесуально-організаційні питання проведення судово-медичної експертизи в Україні. Судово-медична експертиза. 1. Визначення поняття про судово-медичну науку її складові. 2. Структура судово-медичної служби в Україні 3. Об'єкти судово-медичного дослідження. 4. Етапи судово-медичного дослідження та її регламентація. Види експертиз та їх судово-медичне значення. 5. Класифікація смерті, відносні та абсолютні ознаки смерті. Категорії трупів, що підлягають судово-медичному дослідженню. 6. Танатологія та її види, поняття про танатогенез, швидка та агональна смерть, діагностичні та прогностичні ознаки. 7. Трупні явища: ранні та пізні. Ранні трупні явища: трупні плями, стадії, методи дослідження та їх значення. 8. Судово-медичне значення трупного висихання, трупного залякання, трупного охолодження. 9. Пізні трупні явища: руйнівні та зберігаючі.
2.	Загальні питання судово-медичної травматології. Ушкодження тупими предметами. Судово-медична експертиза тупих травм та причини смерті від дії тупих предметів. 1. Поняття про травматизм, його види, судово-медичне значення. 2. Визначення поняття про тупі предмети, тупими їх класифікація. Класифікація тупих предметів за характером травмуючої поверхні (А.І. Муханова, 1974, 1988). 3. Морфологічні особливості ушкоджень тупими предметами та механізм виникнення ушкоджень. 4. Садна, синці, рани, переломи, від дії тупих предметів класифікація переломів, переломи кісток склепіння черепа. 5. Особливості ушкоджень частинами тіла людини та тварин. 6. Особливості ушкоджень, які виникають при падінні з висоти.
3.	Судово-медична експертиза ушкоджень гострими предметами та їх особливості. 1. Поняття про гострі предмети, їх класифікація. 2. Рани від дії гострих предметів та видові особливості. 3. Судово-медичне значення ран від дії гострих предметів, особливості нанесення ушкодження. 4. Методи вивчення та ідентифікації гострих предметів та їх ушкоджень.

4.	Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачуваних та інших осіб. Встановлення ступеня здоров'я та віку. 1.Приводи і порядок проведення експертизи потерпілих, обвинувачуваних та інших осіб. 2. Методика проведення експертизи. 3.Встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. 4. Поняття про ушкодження небезпечні для життя. 5.Ступені тяжкості тілесних ушкоджень, Кваліфікаційні ознаки тяжких, середньої тяжкості, легкіх. 6. Судово-медична експертиза стану здоров'я, симуляції, агравації, штучних хвороб і самоушкоджень.
	Модуль 2. Медичне право України
1.	Медичне право України в системах права і законодавств 1. Медичне право України як галузь права: поняття, завдання, предмет і методи. 2. Медичні правовідносини: поняття, види і склад. Принципи і функції медичного права. Сис Міжнародні стандарти у сфері прав людини й охорони здоров'я: загальна Законодавство України про охорону здоров'я: сучасний стан і перспективи Галузевого законодавства України у сфері охорони здоров'я.
2.	Правова природа медичної допомоги і медичної послуги 1. Поняття та види медичної допомоги за законодавством України. 2. Поняття та юридична природа медичних послуг. Медична допомога і медична послуга: пробле 3. Платні та безоплатні медичні послуги. 4. Договір про надання медичних послуг.
3.	Система прав людини у сфері охорони здоров'я. Особисті немайнові права людини у сфері охор 1. Права людини у сфері охорони здоров'я: поняття, класифікація, загальна характеристика. 2. Право людини на життя і медична практика: питання співвідношення. 3. Особисті немайнові права: поняття, зміст. 4. Правова характеристика особистих немайнових прав у сфері охорони здоров'я.
4.	Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я. Процедури і механізми захисту прав суб 1. Поняття та види юридичної відповідальності в медичних правовідносинах. Звільнення від юридичної відповідальності: правові підстави. 2. Юридична відповідальність суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види. Понят медичних правовідносин. 3. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. Позасудова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. 4. Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: самозахист; альтернат незалежних громадських об'єднань; звернення до професійних медичних асоціацій.
	Всього

Тематичний план семінарських занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на семінарському занятті - навчальною програмою не передбачено.

Теми практичних занять за модулями і змістовими модулями

№ / з п	Назва теми	Кіл ькі сть год ин
	Модуль 1. Судова медицина	
	Змістовий модуль 1. Предмет і завдання судової медицини. Процесуально-організаційні питання проведення судово-медичної експертизи в Україні. Судово-медична танатологія.	

1.	Тема 1.Процесуально-організаційні питання проведення судово-медичної експертизи в Україні. Судово-медична танатологія. 1.Визначення поняття про судово-медичну науку її складові. Поняття про судову медичну експертизу.Структура судово-медичної служби в Україні 2.Об'єкти судово-медичного дослідження. 3.Етапи судово-медичного дослідження та її регламентація 4.Види експертиз та їх судово-медичне значення 5.Класифікація смерті, відносні та абсолютні ознаки смерті. 6.Танатологія та її види, поняття про танатогенез, швидка та агональна смерть, діагностичні та морфологічні особливості. 7.Трупні явища: ранні та пізні. Ранні трупні явища: трупні плями,стадії та методи дослідження трупних плям та їх судово-медичне значення 8. Давність настання смерті за трупними явищами 9.Судово-медичне значення трупного висихання, трупного залякання, трупного охолодження та аутолізу. 10.Пізні трупні явища. Руйнівні: гниття, етапи та ознаки гниття. 11.Пізні зберігаючі трупні явища: муміфікація, жировіск, торф'яне дублення, умови їх виникнення та судово-медичне значення.	2
2.	Тема2. Судово-медичний розтин трупа. Демонстрація розтину. Визначення давності настання смерті. Огляд трупа на місці події. Складання «Протоколу огляду трупа на місці його виявлення». Особливості проведення судово-медичної експертизи при встановленні особи невідомої людини. Судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження та медико-криміналістичні методи дослідження. 1.Судово-медична експертиза трупа, загальні відомості, порядок проведення, зовнішнє та внутрішнє дослідження, визначення давності настання смерті. 2.Огляд трупа на місці події. Виявлення, фіксація,методи та стадії огляду трупа, алгоритми опису трупа, одягу, речових доказів біологічного походження, складання «Протоколу огляду трупа на місці його виявлення». 3.Особливості дослідження трупів невідомих осіб /антропометрія, словесний портрет, особливі ознаки, дактилоскопія, зубна формула тощо/, розчленованих, скелетованих трупів та кісткових залишків. 4.Особливості судово-медичних ідентифікаційні досліджень за кістковими залишками, кістками черепа аналіз та трактування медичної документації.5.Особливості дослідження об'єктів біологічного походження та методів судово-медичної криміналістики.	2
3.	Тема 3. Судово-медична експертиза у випадку наглої (раптової) смерті. 1.Поняття про наглу смерть та її фактори ризику. 2.Особливості дослідження трупів та діагностика наглої смерті при захворюваннях серцево-судинної системи, органів дихання, травлення, центральної нервової, сечостатевої систем; від інфекційних захворювань. 3.Використання лабораторних досліджень: гістологічного, гістохімічного, ангіографічного, полум"яно-фотометричного, біохімічного, бактеріологічного для обґрунтування причини смерті.4.Раптова смерть у дитячому віці: основні причини, діагностика; синдром раптової дитячої смерті. 5.Раптова смерть за особливих обставин. 6.Визначення танатогенезу при поєднанні різних нозологічних форм захворювань та травми: встановлення основної причини смерті, її діагностика.	2
4.	Тема 4. Судово-медична експертиза новонароджених. Активне та пасивне дітовбивство. 1.Особливості судово-медичної експертизи /дослідження/ та техніки розтину трупів новонароджених. 2.Встановлення новонародженості, доношеності, зрілості, живонародженості, життєздатності та довготривалості життя після пологів.	2

	3. Використання результатів інструментальних та лабораторних методів досліджень - гістологічного, рентгенологічного, біохімічного для обґрунтування судово-медичного висновку. 4. Причини смерті плода і новонародженого. 5. Дітовбивство: активне та пасивне.	
	Змістовий модуль 2. Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачуваних та інших осіб. Визначення ступеня тяжкості тілесного ушкодження. Судово-медична експертиза при спірних статевих станах і статевих злочинах.	
5.	Тема 5. Судово-медична експертиза встановлення ступеню важкості тілесних ушкоджень, стану здоров'я та віку. 1. Приводи до судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачуваних та інших осіб, її організація, особливості проведення і документація. 2. Судово-медична експертиза з приводу наявності на потерпілому тілесних ушкоджень. Визначення видів пошкоджень, давності нанесення та ступеня їх тяжкості. 3. Юридична класифікація тілесних ушкоджень за ступенем їх тяжкості відповідно до КК України. Критерії тяжкості тілесних ушкоджень відповідно до діючих "Правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень". 4. Тяжкі тілесні ушкодження. 5. Ушкодження середньої тяжкості. 6. Легкі тілесні ушкодження. Побой, мордування, мучення. 7. Експертиза стану здоров'я: симуляція, агравація, дисимуляція, штучні хвороби, самоушкодження/ калічення членів.	2
	Змістовий модуль 3. Загальні відомості про отрути, механізм їх дії та основи судово-медичної діагностики отруєнь. Судово-медична експертиза ушкоджень та смерті від дії фізичних факторів зовнішнього середовища. Судово-медична експертиза ушкоджень та смерті від дії крайніх температур. Судово-медична експертиза ушкоджень від технічної і атмосферної електрики.	
6.	Тема 6. Загальні відомості про отрути, механізм їх дії та основи судово-медичної діагностики отруєнь. Судово-медична діагностика гострого алкогольного отруєння. Судово-медична експертиза ушкоджень та смерті від дії крайніх температур. Судово-медична експертиза ушкоджень від технічної і атмосферної електрики. 1. Умови дії отрут. Перебіг отруєнь. 2. Особливості огляду місця події при підозрі на смерть від отруєння. 3. Вимоги до судово-медичного дослідження трупа у разі підозри на отруєння, судово-медичний розтин трупа, судово-токсикологічне дослідження, правила вилучення органів і тканин трупа для лабораторних досліджень. 4. Класифікація отрут. 5. Отруєння етиловим спиртом: його дія на організм, токсикокінетика, кількісне визначення алкоголю в крові та сечі, методи дослідження. Судово-медична діагностика смерті від алкогольної інтоксикації. 6. Місцева та загальна дія високої температури. Опіки, які спричинені різними чинниками, їх морфологічна характеристика. 7. Особливості експертизи обгорілих трупів, визначення зажиттєвості потрапляння тіла в полум'я. 8. Загальна дія високої температури на організм. Тепловий та сонячний удари. Особливості діагностики. 9. Загальна та місцева дія низької температури. Смерть від переохолодження організму та його ознаки на трупі. 10. Умови, які спричиняють смерть від переохолодження, генез смерті. 11. Судово-медична експертиза смерті від дії технічного електричного струму. Механізм дії технічного електричного струму на організм людини. 12. Умови, які впливають на наслідки електротравми. Генез смерті при електротравмі. Особливості огляду місця події.	2

	13.Електрична мітка входу та виходу струму з організму; інші ознаки дії струму. Лабораторні методи дослідження електромітки. 14.Ушкодження атмосферною електрикою, причини смерті.	
	Змістовий модуль 4. Загальні питання судово-медичної травматології. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії механічних чинників. Судово-медична експертиза ушкоджень тупими та гострими предметами.	
7.	Тема 7. Судово-медична травматологія. Ушкодження тупими та гострими предметами. Судово-медичне обґрунтування механізму травми та причини смерті від дії тупих предметів. Поняття про кататравму. 1.Причин визначення поняття "травма", "ушкодження". Ушкодження тупими предметами, їх класифікація. 2.Загальні відомості про ушкодження тупими предметами.Механізм дії тупих предметів та характер ушкоджень, які виникають від їх дії. 3.Садна, синці їх морфологічна характеристика та судово-медичне значення. 4.Рани від дії тупих предметів, їх видові ознаки переломи кісток скелету, черепа. 5.Особливості ушкоджень частинами тіла людини та тварин. 6.Особливості ушкоджень, які виникають при падінні з висоти. 7.Види гострих предметів та види ран від дії гострих предметівїх видові особливості. 8.Особливості ушкоджень, заподіяних власною та сторонньою рукою. Питання, які виникають при судово-медичному дослідженні ушкоджень гострими предметами.	2
8.	Тема 8.Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень. 1.Поняття про вогнепальні ушкодження, класифікація вогнепальної зброї, її види. 2.Патрон та його складові частини. Механізм пострілу: головна балістична хвиля, вбивча сила кулі. 3.Пояси дії куль залежно від їх кінетичної енергії; гідродинамічна дія кулі. 4.Ознаки та варіанти пострілу впритул. Значення відбитка дульного зрізу та механізм його утворення. 5.Постріл на близькій відстані, його ознаки. 6.Постріл на неблизькій відстані, його ознаки. 7.Визначення вхідного та вихідного кульових отворів при пострілах на різних відстанях на одязі та шкірі. 8.Ушкодження з мисливської зброї. 9.Особливості вогнепального ранового каналу у разі його проходження крізь різні органи і тканини. Встановлення напрямку пострілу при проходженні кулі крізь плоскі, трубчасті кістки та паренхіматозні органи. 10.Ушкодження з газової зброї,ушкодження від гранат, запалів, мін, снарядів, вибухових речовин. 11.Особливості огляду місця події і значення слідчого експерименту для вирішення питань, поставлених слідчими органами при розслідуванні справ, пов'язаних з експертизою вогнепальних ушкоджень.	2
9.	Тема 10. Судово-медична експертиза механічної асфіксії. Странгуляційна механічна асфікія. Судово-медична експертиза аспіраційної, обтураційної, компресійної механічної асфіксії. Судово-медична експертиза при утопленні. 1.Поняття про гіпоксію, асфіксію та механічну асфіксію. 2.Клінічна картина вмирання при асфіксії, стадії перебігу. Післяасфіктичний період. 3.Загальноасфіктичні ознаки. Класифікація механічної асфіксії. 4.Странгуляційна механічна асфікія:повішення, зашморги, їх види та варіанти накладання. 5.Генез смерті при повішенні, діагностика смерті від повішення; видові ознаки,ознаки зажиттєвості та післясмертності, встановлення механізму виникнення ушкоджень на тілі. 6.Задушення петлею, видові ознаки, особливості ходу странгуляційної борозни. Ознаки боротьби та самооборони. 7.Задушення руками, морфологічні ознаки та видові ознаки.	2

	8. Асфіксія від попадання сторонніх предметів, рідини та блювотних мас у дихальні шляхи. Діагностика зажиттєвості попадання сторонніх предметів у дихальні шляхи. 9. Стиснення грудей і живота, генез смерті, морфологічні ознаки цього виду асфіксії. 10. Утоплення: механізм смерті, видові ознаки, ознаки перебування трупа у воді, лабораторні методи дослідження при діагностиці утоплення. Ушкодження на трупі, який перебував у воді. Встановлення строку перебування трупа у воді. 11. Асфіксія в обмеженому (закритому) просторі).	
10.	Змістовий модуль 5. Складання Акту судово-медичного дослідження трупа та формулювання судово-медичного діагнозу. *Тема 10. Складання Акту судово-медичного дослідження трупа та формулювання судово-медичного діагнозу. 1. Визначення танатогенезу при поєднанні різних нозологічних форм захворювання та травми: встановлення основної причини смерті, її діагностика. 2. Значення аналізу виявлених діагностичних ознак при вирішенні експертних питань та формулювання судово-медичного діагнозу. 3. Поняття про причину смерті. Встановлення та причини та генезу смерті. 4. Документація, яку складають при судово-медичній експертизі (дослідженні) трупів. 5. Принципи побудови судово-медичного діагнозу та експертних висновків.	2
11.	Підсумковий модульний контроль 1. (ПМК1).	2
	Модуль 2. Медичне право України	
1.	Медичне право України в системах права і законодавства. Медичне право України як галузь права: поняття, завдання, предмет і методи. Медичні правові відносини: поняття, види і склад. Принципи і функції медичного права. Система медичного права України. Міжнародні стандарти у сфері прав людини й охорони здоров'я: загальна характеристика. Законодавство України про охорону здоров'я: сучасний стан і перспективи розвитку. Галузь законодавства України у сфері охорони здоров'я. Основні напрямки реформування системи охорони здоров'я в Україні.	2
2.	Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Система прав людини у сфері охорони здоров'я Поняття та види медичної допомоги за законодавством України. Поняття та юридична природа медичних послуг. Медична допомога і медична послуга: проблеми співвідношення. Платні та безплатні медичні послуги. Договір про надання медичних послуг	2
3.	Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Медичні експертизи за законодавством України Право людини у сфері охорони здоров'я: поняття, класифікація, загальна характеристика. Право людини на життєві медичні практики: питання співвідношення. Особисті немайнові права: поняття, зміст. Правові характеристики особистих немайнових прав у сфері охорони здоров'я	2
4.	Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я. Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. Поняття та види юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин. Звільнення від юридичної відповідальності: правові підстави. Юридична відповідальність суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види. Поняття та види форм захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. Позасудова форма захисту прав	4

	суб'єктів медичних правовідносин. Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: самозахист; альтернативне розв'язання конфліктів; допомога незалежних громадських об'єднань; звернення до професійних медичних асоціацій	
5.	Підсумковий модульний контроль 2 (ПМК 2)	2
	Всього	34

Примітка: *тема з якої обов'язково повинна бути позитивна оцінка

Самостійна робота

№№/зп	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Судова медицина		
1.	Опрацювання тем, що не входять до плану аудиторних занять	
1.	Судово-медична експертиза ушкоджень від дії біологічних чинників. Отруєння різними групами отрут. 1. Поняття про біологічний чинник зовнішнього середовища та особливості проведення судово-медичної експертизи. 2. Судово-медична діагностика внаслідок дії місцеводеструючих, кров'яних, деструктивних, функціональних отрут та від наркотичних речовин. 3. Значення судово-токсикологічного дослідження у випадках смерті від отруєнь.	1,5
2.	СМЕ кататравми. Судово-медична експертиза транспортної травми. 1. Поняття про кататравму (падіння з висоти). 2. Особливості падіння та механізму ушкоджень при падінні з висоти та на площину. 3. Ушкодження внутрішніх органів при кататравмі. 4. Поняття про транспортну травму, її види, механізми транспортної травми. 5. Специфічні, характерні, нехарактерні ушкодження автомобільної травми. 6. Особливості судово-медичного розтину трупа при транспортній травмі.	2,5
3.	Судово-медична експертиза спірних статевих станів та статевих злочинів. 1. Експертиза статевих станів (гермафродитизм, статева зрілість). Встановлення статевої зрілості осіб жіночої та чоловічої статі. 2. Встановлення здатності до статевих зносин і до запліднення (статеві-репродуктивної здатності). 3. Встановлення характеру та механізму виникнення ушкодження при скоєнні насильницького статевих акту (експертиза з приводу зґвалтувань). 4. Встановлення вагітності та минулих пологів, Встановлення зв'язку переривання вагітності з травмою, встановлення штучного переривання вагітності (експертиза кримінального абортів). 5. Встановлення ознак розбещення. Встановлення ознак, які можуть свідчити про насильницьке задоволення статевої	2,5

	пристрасті неприродним способом (про скоєння насильницького акту мужолозтва). 6.Виявлення у осіб чоловічої статі ознак, які можуть бути використані при встановленні факту насильницького статевого акту. Встановлення венеричного захворювання.	
4.	Складання «Акт судово-медичного дослідження (обстеження) трупа, «Висновок експерта», формулювання та обґрунтування судово-медичного діагнозу. 1.Принципи та етапи «Акт судово-медичного дослідження (обстеження)» та «Висновок експерта». 2.Обґрунтуваннясудово-медичного діагнозу, висновків, заключення та відповідей на питання при проведенні дослідження (обстеження) об'єктів судово-медичного дослідження.	5,5
	Підготовка до підсумкового модульного контролю	3
	Модуль 2. Медичне право України	
1.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	21
6.	Підготовка до підсумкового модульного контролю	4
	Всього	40

Індивідуальні завдання: робочою програмою не передбачені.

Перелік теоретичних питань для підготовки студентів до підсумкового модульного контролю (ПМК) з модуля 1 Судова медицина.

- 1.Судова медицина як наука, судово-медична експертиза, експерт, судово-медичний експерт, лікар-експерт.Права, обов'язки та відповідальність судово-медичного експерта та лікаря-експерта при виконанні експертних функцій.
- 2.Організація судово-медичної служби на Україні, види та порядок її виконання, структура бюро СМЕ, відділи та відділення, принцип інстанційності. Роль судово-медичної експертизи в роботі органів правосуддя та охорони здоров'я.
3. Основні етапи розвитку судової медицини. Внесок видатних вчених (П.А.Мінакова, С.О.Громова, Н.С.Бокаріуса, М. І. Райського, М. В. Попова, Ю.С.Сапожникова) в розвиток судової медицини.
- 4.Об'єкти судово-медичної експертизи. Види експертиз. Вимоги до документації.
- 5.Трупи, які підлягають судово-медичному дослідженню. Відмінність судово-медичного дослідження від патологоанатомічного.
6. Судово-медична класифікація смерті. Насильна смерть та її роди. Роль судово-медичного експерта в визначенні роду насильної смерті.
- 7.Використання органів та тканин від трупу людини для трансплантації, правові та медичні аспекти пересадки внутрішніх органів.
8. Філософські визначення: життя та смерті. Клінічна та біологічна смерть, їх діагностика. Судово-медичне значення відносних та абсолютних ознак смерті.
9. Трупні явища: ранні та пізні. Поняття про супраівітальні реакції. Визначення давності настання смерті за трупними явищами.
10. Трупні плями та їх судово-медичне значення.
Трупне залякання: строки його виникнення та розвитку в залежності від ряду умов. Його значення для визначення часу настання смерті.
- 11.Трупне охолодження та явище трупного висихання. Їх значення в судово-медичній практиці, аутоліз.
12. Пізні трупні явища: руйнівні та зберігаючі. Трупне гниття, його розвиток та судово - медичне значення.
13. Пізні трупні явища, види природної консервації трупу (зберігаючі) та їх судово – медичне значення: муміфікація, жировіск, торфяне дублення.

14. Судово – медичні показники визначення давнини настання смерті.
15. Судово-медичний розтин трупа, етапи розтину. Особливості дослідження трупів невідомих осіб.
16. Огляд трупа на місці його виявлення та участь лікаря-судово-медичного експерта лікаря-експерта в слідчих діях, вилучення речових доказів біологічного походження. Складання «Протоколу огляду трупа на місці його виявлення». Роль лікаря – спеціаліста в огляді трупу на місці його знаходження.
17. Раптова смерть. Визначення поняття, медико – соціальне значення і причини. Значення факторів розвитку раптової смерті.
18. Судово-медична експертиза трупів новонароджених. Судово-медичне значення та експертне значення ознак новонародженості, доношеності (зрілості), живо-мертворожденості, життєздатності.
19. Визначення терміну "дітовбивство" (активне, пасивне), ознаки новонародженої дитини.
20. Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачувальних та інших осіб. Встановлення ступеня важкості тілесних ушкоджень, стану здоров'я та віку. Критерії для важкого тілесного ушкодження, середньої важкості та легкого тілесного ушкодження.
21. Юридична класифікація тілесних ушкоджень згідно з КК України. Тяжкі тілесні ушкодження. Небезпечні для життя в момент виникнення тяжкі тілесні ушкодження.
22. Приводи до судово - медичного огляду живих осіб, організація, методи і документація цих видів експертизи. Визначення понять "симуляція", "агравация", "дисимуляція", "калічення членів". Особливості судово - медичної експертизи при вказаних станах та їх діагностика.
23. Експертиза статевих станів (гермафродитизм, статева зрілість, статеворепродуктивна здатність) та згвалтування. Кримінальний, аборт. Ознаки та методи виявлення абортів, який був у минулому.
24. Судово-медичне значення "отрута". Умови дії отрути. Класифікація отрут і отруєнь.
25. Отруєння корозивними отрутами - кислотами та лугами.
26. Деструктивні отрути. Отруєння солями ртуті
27. Судово - медична діагностика отруєнь отрутами, що утворюють метгемоглобін.
28. Судово - медична діагностика отруєнь, окисом вуглецю.
29. Отруєння миш'яком, таллієм.
30. Отруєння снодійними препаратами.
31. Отруєння етиловим алкоголем та його сурогатами.
32. Отруєння органічними та неорганічними, сполуками фосфору.
33. Функціональні отрути. Отруєння ціанідами сполуками.
34. Отруєння стріхніном, атропіном.
35. Отруєння наркотичними отрутами (морфін, героїн, опій, кокаїн, та інші).
36. Правила вилучення внутрішніх органів для судово - токсикологічного дослідження та оцінка їх результатів.
37. Поняття "травма". Класифікація ушкоджень, види травматизму. Питання, які вирішуються при механічній травмі. Судово-медична експертиза ушкоджень тупими предметами. Класифікація тупих предметів за призначенням (класифікація М.І. Авдєєва), та за характером травмуючої поверхні (А.І. Муханова, 1974,1988).
38. Садна, синці. Їх судово-медичне значення.
39. Характер переломів плоских та трубчастих кісток, які виникли від дії тупих предметів та їх судово-медичне значення.
40. Забиті рани, їх характер в залежності від виду тупого предмету та локалізації.
41. Особливості ушкоджень при падінні тіла.
42. Методи встановлення зажиттєвості і давнини виникнення ушкоджень.
43. Судово-медична експертиза ушкоджень гострими предметами. Різані рани, особливості нанесення власною та сторонньою рукою. Колоті та колото-різані рани. Характер цих ран, які виникли від дії своєї та сторонньої руки. Рубані і різані рани, їх характер в залежності від роду насильної смерті.
44. Питання, які вирішуються при судово-медичній експертизі різаних, колотих, колото-різаних та рубаних ран.

- 45.Класифікація автотравми. Ушкодження, які виникають при різних видах автомобільної травми.Особливості ушкоджень при рейковій травмі.
- 46.Класифікація ручної, стрілецької вогнепальної зброї. Устрій патрону. Кінетична енергія кулі. Дистанції пострілу та видові ознаки для кожної із них.
- 47.Вхідний та вихідний кульові отвори при пострілі впритул. Особливості ранового каналу при пострілі впритул. Значення відбитку дульного зрізу.
48. Ушкодження при пострілі холостими патронами та в випадках вибуху мін, запалів, снарядів.
- 49.Особливості вхідного та вихідного кульових отворів при близькій дистанції пострілу.
50. Особливості кульових ушкоджень плоских та трубчатих кісток. Визначення напряду ранового каналу та послідовності пострілів.
- 51.Механізм дії кулі на тіло людини в залежності від її кінетичної енергії (пояси дії кулі). Гідродинамічна дія кулі.
- 52.Діагностика вхідного і вихідного кульових отворів при неблизькій відстані пострілу, механізм їх виникнення.
- 53.Ушкодження дробом, визначення відстані пострілу в випадках дробових ушкоджень.
- 54.Значення лабораторних методів досліджень при експертизі вогнепальних ушкоджень.
- 55.Асфіксія, визначення механічної асфіксії та класифікація її видів, зажиттєвий перебіг асфіксії.
56. Загально-асфіктичні ознаки та їх судово -медичне значення.
57. Странгуляційна асфіксія, видові ознаки.
- 58.Повішення, задушення петлею.
- 59.Смерть від механічної асфіксії в результаті задушення руками та закриття отворів рота і носа.
- 60.Діагностика смерті від механічної асфіксії в результаті потрапляння сторонніх предметів і блювотних мас в дихальні шляхи. Показники їх зажиттєвого потрапляння.
- 61.Смерть від механічної асфіксії в результаті здавлювання (стискання) грудей і живота.
- 62.Судово - медична діагностика смерті від утоплення.
- 63.Ознаки утоплення, ознаки перебування у воді.
64. Судово - медична діагностика смерті від дії технічної електрики.
65. Судово-медична експертиза смерті від дії атмосферної електрики.
66. Смерть від дії високої температури. Визначення зажиттєвого потрапляння тіла людини в вогонь.
67. Судово-медична діагностика смерті від переохолодження. Правила дослідження замерзлих трупів.
68. Поняття "речові докази", значення речових доказів при розслідуванні злочинів проти життя та здоров'я людини. Правила вилучення та направлення на дослідження. Установи, які проводять експертизу речових доказів біологічного походження.
69. Основні питання, які вирішуються при дослідженні крові.
70. Методи виявлення крові в плямі.
- 71.Визначення групової приналежності крові. Судово - медична оцінка результатів дослідження.
72. Визначення видової приналежності крові.
- 73.Дослідження волосся. Питання, які вирішуються при експертизі даного об'єкту.
- 74.Методи дослідження сім'яної рідини та плям сперми.
- 75.Сучасні медико-криміналістичні методи дослідження, які використовуються в судово-медичній експертизі.
76. Ідентифікаційні дослідження знарядь травми.
77. Ідентифікаційні дослідження за кістковими залишками і кістками черепа.

Перелік теоретичних питань для підготовки студентів до підсумкового модульного контролю (ПМК) з модуля 2 Медичне право України.

1. Правова природа медичного права (галузь права, інститут права, галузь законодавства).

2. Медичне право України як правове утворення: поняття, завдання, предмет регулювання.
3. Медичні правовідносини: поняття, види і склад.
4. Джерела медичного права України.
5. Роль і значення Загальної декларації прав людини та її місце в системі міжнародних стандартів у галузі охорони здоров'я та прав людини.
6. Права пацієнтів за міжнародними актами у сфері охорони здоров'я і прав людини.
7. Права медичних працівників за міжнародними актами у сфері охорони здоров'я і прав людини.
8. Місце і значення актів Європейського Союзу в системі регіональних стандартів у сфері охорони здоров'я і прав людини.
9. Угода про асоціацію Україна-ЄС в аспекті охорони здоров'я.
10. Конституційне регулювання охорони здоров'я в Україні.
11. Роль і значення рішень Європейського суду з прав людини у сфері охорони здоров'я, в системі законодавства про охорону здоров'я України, а також документів національних судових інстанцій.
12. Загальні положення про страхування у сфері охорони здоров'я: поняття, принципи страхування, суб'єкти, об'єкти та зміст страхових правовідносин.
13. Страхування професійної відповідальності медичних працівників.
14. Поняття та ознаки медичної допомоги (якісна, кваліфікована, доступна, безоплатна).
15. Право на медичну допомогу за законодавством України.
16. Медична послуга як об'єкт медичних правовідносин.
17. Договір про надання медичних послуг: поняття, загальна характеристика та особливості виконання.
18. Поняття і правова природа договору про медичне обслуговування.
19. Прав людини у сфері охорони здоров'я: поняття, класифікація, загальна характеристика.
20. Гарантії забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я.
21. Право людини на життя: поняття, зміст і загальна характеристика. Право на життя і медична практика: питання співвідношення.
22. Поняття та структура прав людини на охорону здоров'я за законодавством України.
23. Право людини на медичну інформацію: загальна характеристика і правове забезпечення.
24. Право людини на медичну таємницю: загальна характеристика і правове забезпечення.
25. Право людини на згоду на медичне втручання.
26. Право на відмову від медичного втручання.
27. Поняття і види суб'єктів медичних правовідносин.
28. Загальна характеристика прав і обов'язків пацієнта.
29. Особливості правового статусу законних представників у сфері охорони здоров'я.
30. Законодавче забезпечення класифікації прав медичних працівників.
31. Правове регулювання професійних обов'язків медичних працівників.
32. Правовий статус лікаря за національним законодавством.
33. Поняття і види процедур і механізмів захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
34. Форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види, засоби здійснення.
35. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин у порядку конституційної та адміністративної судової системи.
36. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин у порядку цивільного судочинства.
37. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин у порядку кримінального судочинства.
38. Позасудова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види, загальна характеристика.

39. Правопорушення у сфері охорони здоров'я як підстава для юридичної відповідальності у медичному управлінні: поняття, ознаки, склад.
40. Поняття та види юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин.
41. Цивільно-правова відповідальність у сфері охорони здоров'я.
42. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників.
43. Адміністративно-правова відповідальність у медичному управлінні.
44. Кримінальна відповідальність медичних працівників у зв'язку з їх професійною діяльністю.
45. Звільнення від юридичної відповідальності медичних працівників.
46. Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види, загальна характеристика.
47. Міжнародні форми і засоби захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
48. Юридична практика в галузі медичного права.
49. Особливості юридичної відповідальності пацієнтів за законодавством України.
50. Експертна діяльність у сфері охорони здоров'я: національне і зарубіжне законодавство.
51. Поняття, види і значення медичних експертиз в Україні.
52. Висновок експерта: форма і зміст.
53. Медико-соціальна експертиза втрати працездатності: поняття і види.
54. Судово-медична експертиза: загальна характеристика та роль у сфері медичного права.
55. Судово-психіатрична експертиза: загальна характеристика та роль у сфері медичного права.
56. Судово-психологічна експертиза: загальний аналіз ролі у сфері медичного права.
57. Військово-медична експертиза: загальна характеристика та роль у сфері медичного права.
58. Альтернативна медична експертиза: загальний аналіз ролі у сфері медичного права.
59. Дефекти надання медичної допомоги: поняття і види.
60. Медична помилка та нещасний випадок.

Перелік практичних навичок для ПМК 2. Медичне право України

- уміти знайти і застосувати потрібні нормативно-правові акти, правові норми;
- усно та письмово, логічно правильно обґрунтовувати правові висновки і процеси.
- робити текстами основних нормативних актів, зокрема Конституції України, Цивільного кодексу України, Кодексу законів про працю України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Закону України, «Основ законодавства України про охорону здоров'я».

Форма підсумкового модульного контролю: ПМК (підсумковий модульний контроль)

Система поточного та підсумкового оцінювання: Оцінювання поточних результатів навчання. Оцінювання поточної навчальної діяльності проводиться науково-педагогічними (педагогічними) працівниками під час семінарських та практичних занять, виробничої практики. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між науково-педагогічним працівником та здобувачем вищої освіти у процесі навчання і формування навчальної мотивації здобувачів вищої освіти. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як науково-педагогічним працівником – для коригування технологій, методів і засобів навчання, так і здобувачами вищої освіти – для планування самостійної роботи. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, вирішення ситуаційних завдань, оцінки виконання маніпуляцій, письмового контролю, письмового або програмного комп'ютерного тестування на практичних заняттях, оцінки виступів здобувачів вищої освіти при обговоренні питань на семінарських заняттях, дискусії, тощо. Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання визначаються у робочій програмі конкретно з кожної

освітньої компоненти. У разі, якщо здобувачі вищої освіти отримали негативні оцінки на іспитах з трьох дисциплін, вони можуть бути відраховані з університету. Проведення контрольних заходів (підсумковий модульний контроль, семестрова підсумкова атестація), порядок та система їх оцінювання регламентується Положенням «Про організацію і методику оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ПДМУ». У разі незгоди здобувачів вищої освіти з оцінкою, отриманою за екзамен, здобувачі вищої освіти мають право подати апеляцію (у відповідності до Положення «Про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти»).

Підсумкове оцінювання результатів навчання в ПДМУ здійснюється за єдиною 200-бальною шкалою. Оцінка здобувача освіти відповідає відношенню встановленого при оцінюванні рівня сформованості професійних і загальних компетентностей до запланованих результатів навчання.

Методи навчання

- вербальні/словесні (пояснення, лекція, розповідь, бесіда, інструктаж);
- наочні (спостереження, ілюстрація, презентація);
- практичні (трактування опису ушкоджень тканин, органів та одягу від дії різних чинників та алгоритмів опису ушкоджень);
- пояснювально-ілюстративний або інформаційно-рецептивний (пред'явлення готової інформації науково-педагогічним працівником та її засвоєння здобувачами освіти);
- тематичні дискусії;
- аналіз конкретних ситуацій;
- частково-пошукові дослідницькі методи;
- підготовка доповідей та проєктів,
- брейнстормінг (метод організації спільної групової, творчої роботи студентів, розрахований на підвищення їх розумової активності й вирішення складних завдань); - -
- проблемні ситуації,
- професійно-орієнтовані ділові ігри,
- робота в малих групах,
- метод інтерв'ю (інтерв'ювання),
- творчі завдання тощо

Форми та методи оцінювання:

Методи контролю
усний контроль,
письмовий контроль,
тестовий контроль,
практична перевірка,
самоконтроль, самооцінка.

Контрольні заходи оцінювання навчальної дисципліни здобувачів вищої освіти включають поточний та підсумковий контроль знань, умінь і навичок. Науково-педагогічний працівник обов'язково оцінює успішність здобувача вищої освіти на кожному занятті за чотирибальною (традиційною) шкалою. Критерії оцінювання визначені робочою навчальною програмою з дисципліни М1. Судова медицина та М2. Медичне право України, яка затверджена на вченій раді факультету міжнародного ПДМУ. Контрольні заходи базуються на принципах: відповідності стандартам вищої освіти; використання стандартизованої та уніфікованої системи діагностики, спрямованої на застосування знань; визначеності критеріїв оцінювання; об'єктивності та прозорості технології контролю.

Оцінка успішності є інтегрованою (оцінюються всі види роботи здобувачів вищої освіти як під час підготовки до заняття, так і під час заняття) за критеріями, які доводяться до їх відомана початку вивчення дисципліни.

Конвертація поточної оцінки, виставленої за традиційною 4-бальною шкалою, в багатобальну на кожному занятті не проводиться.

Перед проведенням ПМК науково-педагогічний працівник розраховує середнє арифметичне значення поточної успішності здобувачів вищої освіти, що конвертуються згідно зуніфікованою таблицею.

Схема нарахування та розподіл балів які отримують здобувачі вищої освіти за поточну успішність балам за ПМК та традиційній чотирьохбальній оцінці. Мінімальна кількість балів, що студенти отримують за поточну успішність – 72.

Підсумковий контроль засвоєння модуля проводиться на останньому практичному занятті. До підсумкового модульного контролю допускаються здобувачі освіти, які:

- відвідали всі лекції (або відпрацювали пропущені лекції у встановленому порядку);
- відвідали практичні заняття (або відпрацювали пропущені заняття у встановленому порядку) і набрали суму балів, не меншу за мінімальну;
- опанували практичні навички:
 - виявлення, опис, методи дослідження трупних явищ та давність настання смерті;
 - засвоїли алгоритми опису тілесних ушкоджень від дії різноманітних чинників, їх вид, характер, механізм нанесення, давність, ступінь тяжкості,
 - навчилися складати та трактувати результати судово-медичного дослідження (обстеження) за даними судово-медичної документації: «Протокол огляду трупа на місці його виявлення», «Акт судово-медичного дослідження (обстеження)» або «Висновок експерта» (з формулюванням і обґрунтуванням судово-медичного діагнозу);

Під час підсумкового модульного контролю 1 Судова медицина здобувачі вищої освіти складають:

А) усно відповідають на 2 питання;

Б) виконують практично орієнтоване завдання: опис макропрепарату або вологого препарату, з метою відстеження алгоритмів опису, діагностики виду, характеру та механізму виникнення ушкоджень.

Під час підсумкового модульного контролю 2 Медичне право України здобувачі вищої освіти письмово дають відповіді на питання трьох рівнів

1. Визначення ;
2. Тести;
3. Характеристика нормативно-правового акту у сфері ОЗ.

Оцінка за підсумковий модульний контроль складається із оцінювання всіх елементів підсумкового модульного контролю.

Методика проведення підсумкового модульного контролю (ПМК)

ПМК проводиться у вигляді усного опитування (за білетом). Білет включає два контрольні питання та практично орієнтоване завдання діагностування одного макропрепарату чи вологого препарату з визначенням назви органа чи частини органа, виду, характеру, локалізації, форми ушкодження, наявності тих чи інших видових та діагностичних ознак ушкодження, наявності сторонніх включень, накладань, нашарувань, забруднень, кількість ушкоджень, стан оточуючих чи прилеглих тканин, давність настання, одночасність нанесення ушкодження, механогенез або спосіб нанесення, дія сторонньої чи власної руки.

Критерії оцінювання усного опитування:

28 – 30 балів - за теоретичне питання одержує здобувач вищої освіти, який повною мірою володіє теоретичним навчальним матеріалом з тем, може використовувати одержані знання для відповіді на питання, обґрунтувати свою відповідь; засвоїв практичні навички.

24 – 27 балів - за теоретичне питання одержує здобувач вищої освіти, який у повній мірі володіє теоретичним матеріалом з тем, може використовувати одержані знання для відповіді на питання, але з деякими утрудненнями обґрунтовує свою відповідь; засвоїв практичні навички.

20 – 23 балів - за теоретичне питання одержує здобувач вищої освіти, який недостатньо володіє теоретичним навчальним матеріалом з тем, з утрудненнями використовує одержані знання, не може обґрунтувати свою відповідь; недостатньо засвоїв практичні навички.

0 балів - одержує здобувач вищої освіти, який не володіє знаннями з матеріалу, не може використати одержані знання для відповіді на питання, обґрунтувати свою відповідь; не засвоїв усі практичні навички.

Критерії оцінювання діагностування макропрепарату та вологого препарату відповідно:

9 – 10 балів – здобувач вищої освіти правильно визначив препарат, вид ушкодження і в повному обсязі обґрунтував відповідь,

7 – 8 балів – здобувач вищої освіти правильно визначив препарат, вид ушкодження, але з деяким затрудненням обґрунтовує свою відповідь,

5 - 6 балів – здобувач вищої освіти правильно визначив препарат, але не зміг обґрунтувати відповідь,

0 балів – не правильно визначений препарат та вид ушкодження

За умов порушення здобувачем вищої освіти правил академічної доброчесності (п.2.2.5. Правил внутрішнього розпорядку), то результати оцінювання, отримані під час складання ПМК за відповідь, виставляється оцінка «незадовільно».

Здобувачі вищої освіти, які під час вивчення модуля, з якого проводиться підсумковий контроль, мали середній бал поточної успішності від 4,50 до 5,0 звільняються від складання ПМК і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку відповідно таблиці 1., при цьому присутність здобувача освіти на ПМК є обов'язковою. У разі незгоди з оцінкою, зазначена категорія здобувачів вищої освіти складає ПМК за загальними правилами.

Здобувач вищої освіти має право на складання та два перескладання ПМК. У виняткових випадках додаткове перескладання ПМК може бути проведено за персональним дозволом ректора або першого проректора з науково-педагогічної роботи.

Загальна сума балів за модуль визначається як сума балів поточної успішності та балів ПМК. Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного модуля (залікового кредиту ECTS) - 200.

По завершенню вивчення Модуля 1. «Судова медицина» заповнюється «Відомість підсумкового модульного контролю», яка подається в деканат для подальшого ранжування здобувачів вищої освіти та в індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти.

Методичне забезпечення

1. Плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи студентів
2. Силабус з дисципліни
3. Мультимедійний супровід лекцій
4. Перелік питань до підсумкового модульного контролю
5. Макропрепарати, вологі препарати, муляжі, фотоілюстрації
6. Навчальний посібник: «Атлас ушкоджень та їх морфологічні особливості при проведенні судово-медичних досліджень».
7. Зразки «Акт судово-медичного дослідження (обстеження)», «Висновок експерта»
8. Тестові завдання, ситуаційні задачі до практичних занять.
9. Електронні аналогі друкованих видань та інтернетресурсів;
10. Рекомендована література.

Рекомендована література

Базова

1. Судова медицина. Б.В. Михайличенко, В.А. Шевчук, С.С. Бондар, І.А. Федотова, А.М. Біляков.. – Підручник за редакцією проф. Б.В. Михайличенка., п'яте видання – Київ, ВСВ „Медицина”, 2018. – 447 С.
2. Харитонova О.І., Булеца С.Б., Стеценко С.Г., Майданник Р.А., Сенюта І.Я., Триньова Я.О., Менджул М.В. Медичне право: підручник. ТОВ «РІК-У». 2021. 720с.
3. Науково-практичний коментар до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»: підручник/Борис Логвиненко /Дакор. 2021. 272с.
4. Охорона здоров'я в Україні: підручник / Петков В.П. Центр навчальної літератури (ЦУЛ). 2019. 288с.

5. Розробка та фінансування регіональних та місцевих програм громадського здоров'я: оперативний посібник. 2019. 58 с.

URL: https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/Manual_Development%20and%20funding%20

2. Допоміжна

1. Атлас ушкоджень та їх морфологічні особливості при проведенні судово-медичних досліджень / В.В. Черняк, І.І. Старченко, Є.Я. Костенко, А.Г. Нікіфоров, Б.М. Филенко, Г.М. Мустафіна. – Вінниця : Нова книга, 2021. – 120 с.

1. Медичне право. Науково-практичний журнал. ЛОБФ «Медицина і право» №2 (28). 2021. 226 с.

2. Медичне право. Науково-практичний журнал. ЛОБФ «Медицина і право» №2 (26). 2020. 241 с.

3. Сенюта І. Я. Правові позиції Європейського суду з прав людини у сфері охорони здоров'я. Харків: Фактор, 2020. 192 с.

4. Сенюта І. Я. Дефекти надання медичної допомоги. Медичне право. 2017. № 1. С. 56–66. URL: <http://medicallaw.org.ua/index.php?id=626>.

5. Судова медицина. Медичне законодавство: у 2 кн.: підручник. Кн. 2. Медичне законодавство: правова регламентація лікарської діяльності: Т.С. Грузева, М.В. Банчук, В.Ф. Москаленко, Б.В. Михайличенко та ін.; за ред. Б.В. Михайличенка. 4-е вид., випр. Київ: ВСВ «Медицина», 2017. 496 с.

6. Шафранський В. В. Європейська політика «Здоров'я – 2020»: використання науково обґрунтованих стратегій для отримання позитивних результатів. Економіка і право охорони здоров'я. 2016. № 1. С. 44-48.

7. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р. – «Про схвалення концепції розвитку системи громадського здоров'я». Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%8>

8. Права людини в сфері охорони здоров'я: практичний посібник / за наук. ред. І. Сенюти. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2012. 552 с.

9. Охорона здоров'я та права людини: посібник / Дж. Коен, Т. Езер, П. МакАдамс, М. Мілоф; пер. з англ. Н. Шевчук; наук. ред. укр. версії І. Сенюта. 5-те вид., доп. Львів: Видво ЛОБФ «Медицина і право», 2011. 600 с.

Національне законодавство

1. Конституція України: Верховна Рада України; Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Кодекс законів про працю України: Закон УРСР від 10.12.1971 р. № 322-VIII. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

5. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Верховна Рада України; Закон від 19.11.1992 р. № 2801-XII. Дата оновлення: 01.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Верховна Рада України; Закон від 23.02.2006 р. № 3477-IV. Дата оновлення: 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

7. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020": Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

8. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років. URL: <https://moz.gov.ua/strategija>.

9. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Про реформу охорони здоров'я в Україні". URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1338-19>.
10. Цивільний кодекс України: Верховна Рада України; Закон від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
11. Концепція розвитку системи громадського здоров'я: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249618799>
12. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти: Кабінет Міністрів України; Постанова від 17.09.1996 р. № 1138. Дата оновлення: 30.05.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1138-96-%D0%BF>.
13. Про доступ до публічної інформації: Верховна Рада України; Закон від 13.01.2011 р. № 2939-VI. Дата оновлення: 01.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
14. Про захист персональних даних: Верховна Рада України; Закон від 01.06.2010 р. № 2297-VI // Урядовий кур'єр від 07.07.2010. – № 122.
15. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. Дата оновлення: 21.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
16. Про звернення громадян: Закон від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
17. Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я: Наказ МОЗ від 28.09.2012. Дата оновлення: 02.11. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2001-12>.
18. Про затвердження нормативно-правових документів з питань трансплантації: МОЗ України; Наказ від 25.09.2000 р. № 226. Дата оновлення: 01.11.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0697-00>.
19. Про порядок контролю якості медичної допомоги: наказ МОЗ від 28.09.2012 р. № 752. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1996-12>.
20. Про організацію клініко-експертної оцінки якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування: Наказ МОЗ від 05.02.2016 р. № 69. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0285-16>.
21. Про моніторинг клінічних індикаторів якості медичної допомоги: Наказ МОЗ від 11.09.2013 № 795 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1669-13>.

1. Інформаційні ресурси

2. <http://library.med.utah.edu/WebPath/webpath.html>
3. <https://www.geisingermedicallabs.com/lab/resources.shtml>
4. <http://repository.pdmu.edu.ua/handle/123456789/36/>
5. <http://zakon.rada.gov.ua>
6. <https://meget.kiev.ua>
7. <https://www.wma.net/publications/world-medical-journal/>.
8. <https://www.who.int/>

Розробники:

Черняк В.В., к.м.н., доцент;

Біланов О.С., викладач закладу вищої освіти кафедри філософії та суспільних наук

Липій Є.А.к. юр.н., старший викладач закладу вищої освіти кафедри філософії та суспільних наук